

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ДС/СС 05/4-02 бр. 159/1-ХП/21
21.02.2013. године

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ
ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој III редовној седници, 21.02.2013. године – на основу чл. 221. став 1. алинеја 14. и члана 266. Статута Факултета, прихватило Извештај Комисије за докторске студије с предлогом теме за докторску дисертацију: БАЛКАНСКИ И ПОДУНАВСКИ КОНЦЕПТ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ СПОЉНЕ ПОЛИТИКЕ (1925-1938), докторанда Срђана Мићића.

За ментора је одређена доц. др Мира Радојевић.

Доставити:

1x Универзитету у Београду
1x Стручном сараднику за
докторске дисертације
1x Шефу Одсека за правне послове
1x Архиви

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА

Проф. др Милош Арсенијевић

Факултет Филозофски
04/1-2 бр. 6/2263
22.02.2013.
(број захтева)
(датум)

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
Веће научних области друштвено-хуманистичких
наука
(Назив већа научних области коме се захтев упућује)

ЗАХТЕВ
за давање сагласности на предлог теме докторске дисертације

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на предлог теме докторске дисертације:

Балкански и подунавски концепт југословенске спољне политике (1925-1938)

(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА историја
ОБЛАСТ

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Срђан (Борис) Мићић

Назив и седиште факултета на коме је стекао високо Филозофски у Београду
образовање:

Година 2008. дипломирања:
Назив магистарске тезе
кандидата: _____

Назив факултета на коме је мастер рад одбрањена: _____
Година одбране магистарског рада: _____

Обавештавамо вас да Наставно-научно веће је
на седници 21.02.2013. одржаној
размотрило предложену тему и закључило да је тема подобна за израду докторске дисертације.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Проф. др Милош Арсенијевић

Додатак уз образац 1.

ПОДАЦИ О МЕНТОРУ

за кандидата	Срђана Мићића
--------------	---------------

Име и презиме ментора:	Мира Радојевић
Звање:	Доцент

Списак радова који квалификују ментора за вођење докторске дисертације:

1.	<i>Научник и политика. Политичка биографија Божидара В. Марковића (1874–1946)</i> , Београд 2007.
2.	„Српско-чешка сарадња у Првом светском рату“, у: <i>Studia Balcanica Bohemo-Slovaca</i> , VI, svazek 1, <i>Prispevky prednesene na VI. Mezinarodnim balkanistickem sympoziu v Brne ve dnech 25. – 27. dubna 2005</i> , Brno 2006, стр. 281–298.
3.	„О идеји српско-бугарског јединства током Првог светског рата (Прилог пручавању)“, <i>Први светски рат и Балкан – 90 година касније</i> , Тематски зборник радова, Београд 2011, стр. 19-32.
4.	„Српско-чешка сарадња током Другог светског рата (Прилог проучавању)“, <i>Од Мораве до Мораве II. Из историје чешко-српских односа (Od Moravy k Moravě II. Z historie česko-srbských vztahů)</i> , зборник радова, Нови Сад 2011, стр. 141-159.
5.	Предговор у: <i>Извештаји Министарства иностраних послова Краљевине Југославије за 1935. годину</i> , књ. VI, пр. Н. Петровић, Београд 2011, стр. V-XVIII.

Заокружити одговарајућу опцију (А, Б, В или Г):

А) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији техничко-технолошких, природно-математичких и медицинских наука ментор треба да има најмање три рада са SCI, SSCI, AHCI или SCIE листе, као и Math-Net.Ru листе.

Б) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији друштвено-хуманистичких наука ментор треба да има најмање три рада са релевантне листе научних часописа (Релевантна листа научних часописа обухвата SCI, SSCI, AHCI и SCIE листе, као и ERIH листу, листу часописа које је Министарство за науку класификовало као M24 и додатну листу часописа коју ће, на предлог универзитета, донети Национални савет за високо образовање. Посебно се вреднују и монографије које Министарство науке класификује као M11, M12, M13, M14, M41 и M51.)

В) У случају израде докторске дисертације према ранијим прописима за кандидате који су стекли академски назив магистра наука ментор треба да има пет радова (референци) које га, по оцени Већа научних области, квалификују за ментора односне дисертације.

Г) У случају да у ужој научној области нема квалификованих наставника, приложити одлуку Већа докторских студија о именовању редовног професора за ментора.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Датум _____

М.П.

проф. др Милош Арсенијевић

ПРЕДЛОГ ТЕМЕ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Балкански и подунавски концепт југословенске спољне политике (1925–1938)

ПРЕДМЕТ ИСТРАЖИВАЊА

Спољна политика је један од важних сегмената за проучавање функционисања државе, али и друштва и елита које руководе земљом. Развој билатералних и мултилатералних међународних односа указује на значај једне државе у региону, на континенту или у свету. Њена улога зависи од политичке, економске и војне снаге, али и потенцијала да се иностранству представи у жељеном светлу. Елите које руководе једном државом имају своје виђење циљева које би требало остварити у међународној политици, али и свест о сопственим могућностима. На основу тога, задају се смернице и бирају средства у настојању да се постигну жељени резултати.

Земље на основу свог статуса заузимају став активних учесника или посматрача догађаја. Током међуратног периода постојале су велике и средње силе и мале државе. Класификација одређене државе није константа, јер зависи од односа снага и груписања учесника у међународној политици. На основу тога, државе се одлучују да ли ће обликовати развој догађаја или ће само пратити њихов ток, прилагођавајући се околностима у ширим или ужим географским подручјима. Без обзира на статус, свака земља има широк спектар средстава којима може да се користи у остваривању циљева спољне политике. Избор зависи од њене војне, политичке и економске снаге, престижа који произилази из те моћи, унутрашње стабилности, али и ставова појединаца или елита које руководе државом. Средства могу служити директном и отвореном спровођењу постојећег плана или његовом

посредном и закулисаном приступу. Одабир метода и редослед потеза у тесној су вези са тренутним констелацијама заинтересованих фактора у међународној сфери, али се заснивају и на константама спољне политике једне државе.

Статус Југославије може се пратити на Јадрану, Балкану и у Подунављу. Јадранска политика се сводила на билатералне, док су балканска и подунавска биле у сфери мултилатералних односа. Проучавање подунавског и балканског концепта, кроз које се рефлектују и југословенско-италијански односи, пружа бољи увид у спољну политику Краљевине Југославије. На Балкану и у Подунављу могуће је уочити преплитање утицаја и интереса скоро свих великих сила и већи број европских држава, као и улогу Југославије и њене циљеве.

Спољна политика Краљевине Југославије била је предмет истраживања углавном југословенских и појединих страних историчара, у периоду од краја 50-их до краја 80-их година XX века. Потом су се историчари углавном посветили другим периодима и темама из историје Југославије. Почетна истраживања била су посвећена Југославији у међународној политици, њеним односима са великим силама, појединим суседним државама и учешћу у Малој антанти и Балканском пакту. Такође, извесна пажња је посвећена и неколицини најзначајнијих актера у спољној политици. Првенствени циљ било је утврђивање фактографије, што је учињено на исцрпном проучавању извора страних и највећег дела југословенских архивских фондова. После распада Југославије и грађанских ратова, током 90-их година, инострана историографија је посветила пажњу Краљевини Југославији у контексту анализе узрока уништења једне државе. Претходних година појавило се и неколико историографских дела српских историчара који су обрадили југословенске односе са појединим државама, улазећи дубље у анализу циљева спољне политике и дипломатије југословенске државе, главних фактора у одлучивању и појединих актера, те средстава која су коришћена у остваривању зацртаних намера.

Спољна политика средњих и малих држава се најчешће доводи у везу са односима међу великим силама и могућношћу самосталног опстанка. Међутим, код држава које се дефинишу као средње силе, међу које спада и Краљевина СХС/Југославија током међуратног периода, њихова улога у регионалним

питањима често има значajну, активну страну на коју велике силе рачунају приликом борбе за своје интересе. Управо такву позицију Југославија је имала на Балканском полуострву и у Подунављу.

Разарањем четири европска царства 1918. године, драстично је измењена ситуација у Средњој и Источној Европи. Исход Првог светског рата и статус победника и побеђених значајно је утицао на спољну политику и одабир врсте дипломатије коју одређене државе желе да користе. Постојала су два основна избора. Први, који је подразумевао укључивање у колективни систем безбедности учлањењем у Друштво народа, односно везивање за силе победнице Велику Британију и Француску, и/или стварање регионалних пактова под њиховим окриљем. Други, који се заснивао на приближавању незадовољним великим силама, Италији и Немачкој, или Совјетском Савезу који је дуго био неприхваћен и изопштен из главних токова међунаордних односа у Европи. Различити спољни и унутрашњи фактори утицали су на крајњи избор: односи између великих сила, њихова политика у појединим регионима, резултати Првог светског рата, међународне и државне финансије, стабилност унутрашњег поретка, различите политике странака и водећих државника, и др. Промене у међународном односу политичких, војних и економских снага у Европи и свету, током тридесетих година, захтевале су преиспитивање постављених циљева у спољној политици и могућност примене нових концепата, услед обновљене претње ратног сукоба глобалних размера.

Постоји неколико разлога због чега је узет хронолошки оквир од 1925. до 1938. године. Почетна граница предмета истраживања постављена је у 1925, јер тада почиње Локарно период (1925–1929) у европској историји, када је створена нада да је решен главни проблем на континенту – однос између Француске и Немачке. Ово раздобље било је обележено вером у мирну будућност, подстакнуто економским развојем и међународним уговорима, вером да је новостворени систем не само могућ, већ и да је почело убирање првих плодова. Локарно пакт, којим је пронађено решење за немачко-француске несугласице, подстакао је и друге државе да траже излаз из својих међусобних проблема по угледу на Француску и Немачку. Савез Чехословачке, Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Румуније почео је да

поприма обресе организације која је превазилазила своју првобитну намену - спречавања Хабзбуршке и комунистичке претње, као директне последице несређених прилика у Европи после Првог светског рата. Истовремено, поједини балкански државници покрећу прве јавне и тајне иницијативе за стварање једног „балканског Локарна“, по угледу на Малу антанту. Са друге стране, држава је консолидована, донет је Устав, Народна скупштина је почела са редовним заседањима, што је омогућавало доношење државног буџета и утицало на регуларан рад државних институција, а политички српско-хрватски односи су пролазили кроз етапе од директног сукоба, преко прихватања заједничких интереса и сарадње до ескалације насиља. Због тога је могуће, од 1925. године, пратити дуготрајније и краткотрајније тенденције у ставу Југославије према два идејама савезништава на Балкану и у Подунављу и начину њиховог спровођења. Напоре, у периоду од 1925. до 1938. године може се сагледати и развој два регионална пакта, Мале и Балканске антанте, начин на који су поједине чланице сагледавале сопствену улогу, али и значај тих савеза у два региона и Европи. Услед смене генерација југословенских државника могу се уочити и разлике у њиховим ставовима у погледу спољне политике. Година 1938. узета је за граничну превасходно због почетка немачког војног ангажмана у Подунављу, који је уједно означио крај Мале антанте, али и директно угрожавао економски и политички Балканско полуострво. Поред престанка функционисања савеза Чехословачке, Југославије и Румуније, чланице Балканског пакта су после 20 година ревидирале своје држање према Бугарској. Уједно, Велика Британија напушта идеју стварања антинемачке коалиције у Средњој и Југоисточној Европи, и процењује најпогодније мере за заштиту сопствених интереса. Првенствено је усмерила своје напоре ка Грчкој и Турској, у мањој мери Румунији, Југославији и Бугарској, сматрајући да су Мађарска и Чехословачка већ постале део немачке сфере утицаја. Италија све одлучније напушта идеју о формирању антинемачког пакта у Средњој и Југоисточној Европи под својим вођством, али наставља са вагањем користи од сарадње са Великом Британијом и Француском или са Немачком. Судетско питање и Минхенски споразум су показали немогућност или неспремност Југославије, Румуније, Француске и Совјетског Савеза да одговоре преузетим обавезама према

Чехословачкој. Аустријска и чехословачка криза, током 1938. године, биле су последњи догађаји у којима су велике силе трагале за мирним решењем проблема у Европи. Окупација остатка Чехословачке, марта 1939. године, била је немачка провокација која је навела владе у Лондону и Паризу да промене своје држање према Трећем рајху.

ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ

- одрживост подунавског спољнополитичког концепта Краљевине СХС/Југославије зависила је од односа снага између великих сила (Француске, Немачке, Италије и Совјетског савеза), и статуса државе који се мењао током двадесетих и тридесетих (средње силе и/или мале државе)
- стварање балканског спољнополитичког концепта Краљевине Југославије крајем двадесетих и почетком тридесетих првенствено је зависило од њеног статуса средње силе на Балкану и антииталијанске политике коју је водила. Његова одрживост, у другој половини тридесетих година, била је условљена приближавањем Трећег рајха овом региону
- идеје о функционисању и циљевима постојања Мале антанте и Балканског пакта биле су подстакнуте политичким, војним и економским међународним догађајима и односима између великих сила, али су и планови за њихово спровођење били ограничени истим факторима. Мала антанта, створена у року од годину дана, због реалних претњи у суседству три чланице, подржана антинемачком политиком Француске, усклађивала је током 17 година своју форму под утицајем развоја прилика у Европи. Идеја о савезу балканских народа јавља се након Првог светског рата, по угледу на ранија савезништва, али је протекло 15 година пре него што су знатно измењени односи између великих сила утицали на формирање Балканског пакта

- југословенска спољна политика током 1925–1938. године била је првенствено дефинисана константном италијанском претњом на Јадранском мору, Балканском полуострву и у Подунављу
- до 1933. година, Краљевина СХС/Југославија је видела у Француској свог најјачег савезника и заштитника, који одлучно поступа са Немачком и не дозвољава Италији да оствари своје претензије у Европи. Због тога је пратила и пружала подршку француској спољној политици
- од 1933. године, Краљевина Југославија постепено мења своје држање, тражи чвршћи ослонац на Балкану и постепено се удаљава о Француске и антинемачке политике, пратећи развој односа између четири европске силе
- ставови носилаца спољне политике били су одређени првенствено држањем европских сила у Подунављу и на Балкану, али и перцепцијом политичке, војне и економске снаге и значаја Југославије и њених регионалних савеза, као и историјским искуством српског народа у периоду 1912–1918. године
- унутрашњи политички живот имао је утицај превасходно на односе Југославије са суседним државама и појединим великим силама

ЦИЉЕВИ ИСТРАЖИВАЊА

На основу наведеног предмета истраживања и хипотеза, произилазе следеће одреднице за циљеве истраживања. Тежиште је стављено на југословенску спољну политику у периоду 1925–1938. године из следећих разлога: била је подржана миром у Европи током 1925–1929. године; постепено се окреће ка Балкану уз мењање односа између великих сила у Европи од 1930. до 1935. године; напуштање Подунавља и мењање става према функционалности регионалних пактова и њиховој одрживости пред новим изазовима, током 1935–1938. године. Изнећемо анализу на који је начин Југославија сагледавала сопствену улогу, као и њено виђење значаја Мале антанте и Балканског пакта у регионалној политици. На који

начин се мењала перцепција током 1925–1938. године од подршке Француској насупрот Немачке, преко заједничког дипломатског наступа, ближе привредне и војне сарадње због одбране Подунавља и Балканског полуострва од продора великих сила, до свођења функционалности пактова на ниво контроле и одбране од малих, суседних држава. Кроз мењање односа између великих сила, временом се другачије сагледава улога средњих држава у Европи, да ли могу да наступају самосталније или морају удруживањем да парирају Великој Британији, Француској, Немачкој, Италији и Совјетском Савезу. Тиме се може одговорити и на питање да ли средње силе могу самостално да створе савез који би као једна целовита организациона целина могао да буде схваћен од осталих држава као нови велики актер у међународним догађајима или је ипак било неопходно савезништво неке од најјачих држава.

Други циљ је проучавање унутрашњих и спољних фактора који су утицали на формирање спољне политике. Међу унутрашњим чиниоцима били су искуство српског народа из периода до 1918. године и његово усклађивање са значајем нове државе и послератне ситуације у Европи; однос са Хрватима у погледу уређења и функционисања државе; став према националним мањинама; смене генерација у елитама; губитак утицаја политичких странака и концентрисање политичке моћи у рукама неколицине државника; улога политичке културе и наслеђа Хабзбуршке монархије и Османског царства на решавање међународних проблема; однос према политичкој емиграцији из суседних земаља. Спољни фактори били су односи између победничких и поражених држава и народа у Првом светском рату, ослонац на Француску и колективни систем безбедности (Друштво народа и Малу антанту) са циљем очувања добити стечене исходом Првог светског рата; перципирање једне велике силе, Италије, као стварне и константне претње; неизвесност и потенцијална опасност у погледу будућности Аустрије и Мађарске (рестаурација Хабзбурга или аншлус две немачке државе); неповерење према циљевима Совјетског Савеза у Подунављу и на Балканском полуострву; могућност успостављања бољих југословенско-бугарских односа (последнице на односе са осталим балканским државама и спречавања италијанско-бугарског савеза); утицај економске кризе на проналажење могућих решења за санацију Подунавља и

Балканског полуострва, различити интереси аграрних и индустријских земаља, њихова могућност да пружи дужи отпор, самостално или у савезу, некој од великих сила; прихватање ослонаца на нови савез – Балканску антанту током 30-их година, чиме је добијена могућа одступница за повлачење из Средње Европе и активнију улогу на Балкану; покушај балансирања између немачке и италијанске претње после 1934. године; ближи контакт са Великом Британијом која преузима од Француске активну улогу очувања мира у Европи; тежња ка коректним односима са великим силама, али и удаљавање од њихових сукоба који нису задирали у директне југословенске интересе.

Следећи циљ ове теме је анализа одабира дипломатских средстава у служби спољне политике. На основу концепта спољне политике, који су садржали прихватање или одбацивање идеала, активан или пасиван став, сарадњу са великим силама спремним да бране мале државе или неутралност, зависио је и приступ спровођењу циљева. Анализа одабира дипломатских средстава има задатак да помогне приликом утврђивања начина на који се спроводе у реалност нове дефинисани концепти. Који фактори су биле главне препреке, а који су омогућавали да се одређена идеја преточи у реалну спољну политику.

Анализом ових аспеката југословенске спољне политике, њеног става према Друштву народа и великим силама може се дати прецизнији одговор на виђење циљева и функционисања регионалних пактова и разлоге због чега они нису успели да одговоре свим изазовима развоја међународних односа. Истовремено, може се одредити да ли су то били унутрашњи или спољни разлози, и који су фактори имали кључну тежину за стварање концепта спољне политике.

МЕТОДОЛОШКИ ПРИСТУП

Рад ће бити заснован на методолошким начелима историографских истраживања, односно сакупљању архивских и других историјских извора и њиховом критичком сагледавању. Основни извори су: необјављена и објављена грађа домаће и стране провинијенције, дневници и мемоарска литература,

публикације институција, организација и појединаца, брошуре, штампа и периодика. Поред историјских извора, током истраживања ће бити коришћена и релевантна домаћа и страна научна литература.

Почетно полазиште овог истраживања биће теоретско постављање проблема да ли је Југославија била средња сила или мала држава. Ово питање биће решавано на основу смерница које су постављене у политиколошкој и историографској литератури, јер је за категоризацију неопходно одређивање фактора који утичу на дефинисање малих држава и средњих сила током међуратног периода у Европи. Потребно је разрешити питање и да ли су ти фактори константни током читавог периода 1925–1938. године и да ли се они могу применити на све европске регионе, са фокусом на Подунавље и Балкан. Овај проблем биће разматран на основу следећих фактора: какав је био њихов статус на међународној политичкој сцени, који су кључни фактори у стварању спољне политике и који су њени главни циљеви; локална улога у регионима са посебним освртом на разлике у положају Југославије у Подунављу и на Балкану; поређење са Турском, која је у историографској литератури већ дефинисана као средња сила, и њихов међусобни утицај на спољнополитичке концепте; уочавање какво је било схватање сопствених потенцијала у складу са унутрашњим проблемима које је морала да превазиђе.

После дефинисања значаја Југославије у Подунављу и на Балкану, обухватајући постојеће теоријске моделе о средњим силама и малим државама и њиховој спољној политици, следи утврђивање појединачних значајних чинилаца који су утицали на формирање, разматрање и измене концепата. Ова анализа може да пружи нови увид на схватање функционалности и значаја регионалне сарадње, билатералних и мултилатералних односа на саме учеснике, али и у оквирима европског контекста.

Идентификација спољних и унутрашњих фактора и њихов појединачни значај за стварање спољнополитичких концепата омогућиће нам да кроз дефинисање њихових релација утврдимо да ли је статус појединих држава био од пресудног значаја. Поређење тих резултата са теоријама и закључцима у постојећој историографској и политиколошкој литератури, показаће нам у којој мери смо успели да дамо нови увид у спољну политику Краљевине СХС/Југославије.

Најзначајнија грађа за наше истраживање похрањена је у Архиву Југославије, у следећим фондовима: Двор Краљевине Југославије, Министарство иностраних послова Краљевине Југославије, Централни пресбиро Краљевине Југославије, Посланство Краљевине Југославије у Лондону, Посланство Краљевине Југославије у Турској – Цариград, Анкара; и збирке: Микрофилмова (Заоставштина кнеза Павла Карађорђевића), Милана Стојадиновића, Александра Цинцара-Марковића и Војислава Јовановића - Марамбоа. У Архиву Српске академије наука и уметности похрањене су заоставштине Војислава Маринковића, Милана Антића, Милана Ракића, др Ивана Суботића, на које ћемо се највише ослонити у својим истраживањима. Од грађе која се чува у Архиву Србије најзначајнија за нашу тему се налази у оквиру личних фондова Мирослава Спалајковића и Танасија Динића. У софијском Централном државном архиву најважнија грађа налази се у фондовима бугарског Посланства у Цариграду-Анкари, бугарског Посланства у Прагу, бугарског Посланства у Тирани, бугарског Посланства у Риму и фонду Дечка Дянкова Караджова. Грађа осталих фондова које смо навели у списку извора, због своје тематике или очуваности, биће од споредног значаја за наше истраживање.

Међу објављеним изворима најзначајнија за нашу тему су документа настала радом југословенске спољне политике и дипломата (*Извештаји Министарства иностраних послова Краљевине Југославије*, Књ. 1-7, Београд 2005-2012; *Месечни извештаји југословенског посланства у Лондону 1930–1941*. (прир. др М. Зечевић, М. Милошевић), Београд 1991; Ј. Дучић, *Дипломатски списи* (прир. М. Милошевић), Београд 1991; И. Андрић, *Дипломатски списи*, Београд 1992), стенографске белешке са заседања Народне скупштине и Сената Краљевине СХС/Југославије (*Стенографске белешке Народне скупштине Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца 1921-1929*, Београд 1921-1929; *Стенографске белешке Народне скупштине Краљевине Југославије 1931–1939*, Београд 1931-1939; *Стенографске белешке Сената Краљевине Југославије 1931–1939*, Београд 1931-1939), годишњи извештаји британског Посланства у Београду (*Britanci o Kraljevini Jugoslaviji. Godišnji izveštaji britanskog poslanstva u Beogradu 1921–1938*. Knjiga I, II (прир. Ж. Avramovski) Beograd-Zagreb 1986), збирке докумената немачког и америчког министарства спољних послова (*Documents on German Foreign Policy*,

Series C, D, Washington 1949–1959; *Papers relating to the Foreign relations of the United States 1917–1931*, Washington 1932–1946), збирка документа о совјетско-југословенским односима (*Советско-югославские отношения 1917–1941 гг. Сборник документов и материалов*, (подгот. В. В. Зелении, М. Апостолски), Москва 1991), документа из тајног архива грофа Галеаца Ћана (*Tajni arhivi grofa Ciana (1936–1942)*, Zagreb 1952).

За наше истраживање најзначајнија мемоарска литература су дневници и мемоари југословенских државника, дипломата и новинара (М. М. Stojadinović, *Ni rat ni pakt*, Rijeka 1963; др М. Ђ. Милојевић, *Балканска равнотежа. Сећања краљевог дипломате*, Београд 1994, К. St. Pavlović, *Vojislav Marinković i njegovo doba (1876–1935)*, II-V, London 1956–1960; К. Фотић, *Рат који смо изгубили. Трагедија Југославије и погрешка Запада*, Београд 1995; М. Јовановић Стоимировић, *Дневник 1936–1941*, Нови Сад 2000; М. Црњански, *Ембахадe I-III*, Београд-Подгорица 2008; П. Милојевић, *Био сам присутан*, Београд 1980), страних дипломата и новинара који су радили у Београду (The Rt. Hon. Sir N. Hendersons, P.C., G.C.B., G.C.M.G., *Water Under the Bridges*, London 1945.²; L. Wimmer, *Österreich und Jugoslawien 1937–1938*, Wien 1965; К. В. Тодоров, *Изповедта на една луда балканската глава*, София 1994; R. H. Bruce Lockhart, *Guns Or Butter. War Countries and Peace Countries of Europe revisited*, London 1938.⁵), страних државника и државних службеника који су учествовали у вођењу спољне политике и дипломатије (Grof G. Ciano, *Dnevnik 1937–1938*, Zagreb 1954; *The Diaries of Sir Alexander Cadogan O. M. 1938–1945*, New York 1972; *Memoirs of Dr. Eduard Beneš: From Munich to New War and New Victory*, Boston 1954; К. Чапек, *Разговори с Т. Г. Масариком*, Нови Сад 1938; Т. Масарик, *Светска револуција. Ратне успомене и разматрања 1914–1918*, Београд 1935; кап. II ранг К. Г. Скутунов, *Бурни времена: Цар Борис III отблизо*, София 2004). Поред мемоарске литературе, ослонићемо се и на писање савременика и учесника догађаја у дневној штампи и периодичним издањима (*Политика*, *Време*, *Novosti*, *Српски књижевни гласник*, *Nova Evropa*, *Гласник* и др).

Сачувана грађа у архивама, и поред свог богатства и разноврсности (строго поверљива и поверљива акта, дневне и мемоарске белешке и списи,

кореспонденција и др), ипак оставља празнине у погледу осветљавања функционисања најзначајнијих институција спољне политике и дипломатије Југославије - Двора, Министарства иностраних послова и већине дипломатских и конзуларних представништава у иностранству. Такође, нису сачуване личне архиве свих носилаца спољне политике и најважнијих актера југословенске дипломатије. Због ових недостатака, значајно ће нам бити коришћење постојеће историографске литературе која је заснована на грађи страних архива који су нам недоступни.

У теоријском делу истраживања користићемо радове о улози средњих сила у међународним односима, њиховом односу према великим и малим државама (М. Wight, *Power Politics*, (ed. Hedley Bull, Carsten Holbraad), London-New York 2002; B. Wood, *Middle Powers in International System: A Preliminary Assessment of Potential*, Helsinki 1987; C. Holbraad, *Middle powers in international politics*, London 1984; C. Holbraad, *Internationalism and Nationalism in European Political Thought*, New York 2003), радове историчара и теоретичара дипломатије (G. Berridge, *Diplomacy: theory and practice*, London 2002.²; A. Watson, *Diplomacy. The Dialog between States*, London 1986.³; Н. Kisindžer, *Diplomatija I*, Beograd 1999; D. Ђ. Dašić, *Savremena diplomatija*, Beograd 2008; *Дипломатија*. Зборник радова (прир. Др Ђ. Н. Лопичић), Београд 2006), са посебним освртом на Мировну конференцију у Паризу када је прокламована промена у вођењу дипломатије (М. MacMillan, *Paris 1919: Six Months that changed the World*, New York 2003.³; D. A. Andelman, *A Shattered Peace. Versailles 1919 and the Price We Pay Today*, Hoboken 2008). У погледу избора дипломатских средстава које је користила Југославија у међуратном периоду, ослонићемо се првенствено на теоријске и историјске радове савременика (П. Каровић, *Дипломатија*, Београд 1936; И. В. Суботић, *Савремена дипломатија*, Београд 1937; Ј. М. Јовановић, *Дипломатска историја нове Европе 1918-1938*, Књига I-II, Београд 1938).

У току истраживања користићемо богату домаћу и страну литературу о односима између великих сила (G. Gioradno, *Storia diplomatica del Patto a quattro*, Milano 2000; I. Kershaw, *Making Friends with Hitler. Lord Londonery and Britain's Road to War*, London 2005; *Locarno Revisited. European Diplomacy 1920-1929*, (ed. G. Johnson), London-New York 2004; Hampshire-New York 2003; F. McDonough, *Neville*

Chamberlain, appeasement and the British road to War, Manchester 1998; A. Митровић, *Време нетрпељивих. Европа 1919–1939*, Београд 1974; K. Nielson, *Britain, Soviet Russia and the Collapse of the Versailles Order, 1919–1939*, Cambridge 2006; Ч. Попов, *Од Версаја до Данцига*, Београд 1976; S. Salzmänn, *Great Britain, Germany and Soviet Union. Rapallo and After 1922–1934*, Suffolk-Rochester 2003; G. B. Strang, *On the Fiery March. Mussolini prepares for War*, Praeger 2003; R. Henig, *Versailles and after, 1918–1933*, London-New York 1995.²; P. Jackson, *France and the Nazi menace. Intelligence and Policy Making 1933–1939*, Oxford 2000), њиховим спољнополитичким циљевима у Европи и источном делу Средоземља који су пружали потпору или угрожавали Југославију и државе у Подунављу и на Балканском полуострву (D. Bakić, *Great Britain, The Little Entente and security in Danubian Europe, 1919-1936*; S. Stefano, *L'Italia e l'Europa Orientale. Diplomazia culturale e propaganda 1918–1943*, Milano 2005; R. Mallet, *Mussolini and the Origins of the Second World War, 1933–1940*; T. G. Masaryk, *Česi a Němci*, (usp. K. Gajan), Praha 1997; J. Tampak, *Czech-German Relations and the Politics of the Centrale Europe. From Bohemia to the EU*, New York 2003), развоју међународне економије и њеном утицају на односе између европских држава (I. T. Berend, *An Economic History of Twentieth-Century Europe. Economic Regimes from Laissez-Faire to Globalization*, Cambridge 2006; V. Vinaver, *Svetska ekonomska kriza u Podunavlju i nemački prodor 1929–1934*, Beograd 1987; S. Đurović, *Državna intervencija u industriji Jugoslavije (1918–1941)*, Beograd 1986; D. Lukač, *Treći rajh i zemlje jugoistočne Evrope I-II (1933–1941)*, Beograd 1982; M. D. Ristović, *Nemački novi poredak i Jugositočna Evropa 1940/41 – 1944/45 : planovi o budućnosti i praksi*, Beograd 1991; C. H. Feinstein, P. Temin, G. Toniolo, *The World Economy between the World Wars*, Oxford-New York 2008; P. N. Hehn, *A Low dishonest decade: The Great Powers, Eastern Europe, and the Economic Origins of the World War II, 1930–1941*, New York 2002, Dž. M. Kejnž, *Ekonomski eseji*, Novi Sad-Beograd 1987), спољној политици Југославије (B. Krizman, *Vanjska politika Jugoslavenske države 1918–1941*, Zagreb 1975), односима Југославије са великим силама (V. Vinaver, *Jugoslavija i Francuska između dva svetska rata. Da li je Jugoslavija bila francuski „satelit”*, Beograd 1985; E. Milak, *Jugoslavija i Italija 1931–1937*, Beograd 1987; Dr S. Sretenović, *Francuska i*

Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca 1918–1929, Beograd 2008; D. Hercigonja, *Velika Britanija i spoljnopolitički položaj Jugoslavije 1929–1933*, Beograd 1987), Малој антанти и Балканском пакту (Ž. Avramovski, *Balkanska Antanta (1934–1940)*, Beograd 1986; M. Ádám, *Richtung Slebstvernichtung. Die Kleine Entente 1920–1938*, Wien 1988; Dr M. Vanku, *Mala Antanta 1920–1938*, Titovo Užice 1969; D. Jančík, *Třerí říše a rozklad Malé Dohody. Hospodářství a diplomacie v Podunají v letech 1936–1939*, Praha 1999; E. Kampus, *The Little Entente and the Balkan Alliance*, București 1978), односима Југославије са суседним државама (*Jugoslovensko-bugarski odnosi u XX veku. Zbornik radova I, II* (ur. Dr Živko Avramovski), Beograd 1980-1982; V. Vinaver, *Jugoslavija i Mađarska (1918–1941)*, Beograd 1971, 1976; В. Ал. Василев, *Правителството на БЗНС, ВМРО и българо-югославските отношения*, София 1991; одабрана преписка, уз научне коментаре Томаша Масарика и Едуарда Бенеша (*Masaryk-Beneš-Hrad (Korespondence, poznámky, komentáře)*, (J. Pecháček), Praha 1996; К. Манчев, *Югославия и международните отношения на Балканите 1933–1939*, София 1989; С. Мићић, *Краљевина Југославија и анилус Аустрије 1938. године*, Београд 2010; С. Мишић, *Албанија - пријатељ и противник. Југословенска политика према Албанији 1924–1927*, Београд 2009; A. Suppan, *Jugoslawien und Österreich 1918–1938. Bilaterale Aussenpolitik im Europäischen Umfeld*, Wien-München 1996; Dr D. Todorović, *Jugoslavija i balkanske države 1918–1923*, Beograd 1979), носиоцима југословенске спољне политике (Н. Балфур, С. Мекеј, *Кнез Павле Карађорђевић. Једна закаснела биографија*, Београд 1990; Б. Глигоријевић, *Краљ Александар Карађорђевић у европској политици, I-III*, Београд 2002; I. Petrinović, *Ante Trumbić. Politička shvaćanja i djelovanje*, Zagreb 1986; Ђ. Станковић, *Никола Пашић, савезници и стварање Југославије*, Зајечар 1995) и спољној политици подунавских и балканских држава (Ž. Avramovski, *Balkanske zemlje i velike sile 1935–1937*, Beograd 1968; D. Barlas, *Etatism & Diplomacy in Turkey. Economic & Foreign Policy Strategies in an Uncertain World, 1929–1939*, Brill 1998; V. Gončs, *Edvard Beneš a středoevropska politiká*, Brno 1997; A. Klimek, E. Kubů, *Československá zahraniční politika 1918–1938. Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů*, Praha 1995; I. Lukes, *Czechoslovakia between Stalin and Hitler*, Oxford 1996; A. Orzoff,

Battle for the Castle. The Myth of Czechoslovakia in Europe, 1914–1948, Oxford University Press 2009; A. Ort, *Edvard Beneš. Diplomata i politik*, Praha 1994).

КОМПОЗИЦИЈА СТУДИЈЕ

Структура рада биће подељена у седам целина: предговор, увод, шест поглавља и закључак, са списком коришћених извора и литературе на крају.

Предговор би садржао предмет истраживања, методолошки приступ и критички осврт на коришћене изворе и постојећу литературу релевантну за тему докторске тезе.

Увод би садржао теоријске основе о међународним односима, улогама држава и савезништава у погледу њихове величине и снаге (политичке, војне и економске), са посебним освртом на постојеће теорије о средњим силама, и дипломатији.

Прво поглавље било би посвећено институцијама и личностима које су одређивале и спроводиле спољну политику Краљевине СХС/Југославије у периоду 1925–1938. године. Анализирали бисмо поједине институције које су учествовале у спровођењу спољне политике и дипломатије и мењање њихове улоге на доношење одлука. Изнели бисмо основе идеје и циљеве које су поједини државници имали у вођењу југословенске спољне политике, и какву слику су стекли савременици и сарадници о њима.

Друго поглавље би дало кратак увод у стварање међународне позиције Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца у послератном периоду, дефинисању њених граница и раду државних институција у иностранству у периоду 1918–1925. године. Потом, пажња би била усмерена на тзв. Локарно период (1925–1929) који карактерише миран период дипломатских и економских односа међу европским државама и врхунац снаге и угледа Друштва народа. Основни аспект би била

постепна еволуција Мале антанте, од ad hoc савеза ка усаглашеној организационој целини, и првим иницијативама за формирање балканске верзије Локарно пакта. Биле би обрађене активности Југославије у Подунављу и на Балкану, и схватање њеног значаја за формирање Балканског споразума.

Треће поглавље било би посвећено периоду у коме је економска криза била на врхунцу у Европи (1929–1934) и њеном утицају на међународне односе. У погледу Мале антанте била би анализирана њена трансформација у систематски организовану целину, али и прва велика неслагања између три чланице у погледу решавања најзначајнијих питања. Истовремено, изложили бисмо анализу начина настанка Балканског пакта, различите погледе његових чланица на функцију и циљеве постојања тог регионалног савеза са посебним освртом на ставове две средње силе – Југославије и Турске.

Четврто поглавље било би посвећено периоду пред избијање Другог светског рата у Европи (1934–1938) и последњим покушајима великих сила да проблеме реше мирнодопским средствима. У погледу Мале антанте анализирали бисмо разлоге свођења на почетну безбедност од мађарске политике, а са тим у вези и одбијање Југославије да приступи новим политичким комбинацијама у Средњој Европи и њено повлачење на Балканско полуострво. Напоре, била би изложена анализа односа међу чланицама Балканског савеза, њихови погледи на даљу функционалност тог регионалног пакта и кораци ка самосталној комуникацији са великим силама. Посебна пажња била би посвећена схватањима Југославије да ли јој Балкански пакт може омогућити да задржи свој статус у том региону и да ли може да надомести губитак Мале антанте.

Пето поглавље било би посвећено завршним разматрањима спровођења спољне политике и функционисање дипломатије Југославије у периоду 1925–1938. године, на основу изнете аргументације. Такође, посебна пажња ће бити усмерена ка средствима која су коришћена за остваривање циљева, на основу концепата спољне политике. Каква је била комуникација Министарства иностраних дела са другим државним институцијама ангажованим у иностранству и заинтересованим за међународне догађаје; колико се разликовала организација рада дипломатских представништава и обавештајно-информативног система од правних прописа; који

су били главни циљеви и технике државне пропаганде; на који начин и у којим сферама је коришћена неформална дипломатија и колико је она омогућавала остваривање жељених резултата; на који начин се Југославија опходила према политичкој емиграцији из других земаља и до које мере је била спремна да је употреби у остварењу својих циљева.

Закључак би обухватио опште свођење изнетих података и анализа, поређење добијених са постојећим резултатима о југословенској спољној политици, разматрање идеја носилаца спољне политике, начина њихове реализације и њихових домета у складу са општом ситуацијом и односима између великих сила у Европи.

СТРУКТУРА РАДА:

1. **Предговор**
2. **Увод**
3. **Институције и личности**
 - 3.1. Двор и Министарски савет
 - 3.2. Министарство иностраних послова
 - 3.3. Народна скупштина и Сенат
 - 3.4. Дипломатска представништва
 - 3.5. Централни пресбиро
 - 3.6. Носиоци спољне политике Краљевине СХС/Југославије
4. **Локарно период 1925–1929. године**
 - 4.1. Формирање нове државе и њен положај
 - 4.2. Мала антанта
 - 4.3. Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца и балканске државе
5. **Доба економске кризе 1929–1934. године**
 - 5.1. Пут ка Пакту Мале антанте

- 5.2. Стварање Балканског пакта
- 6. **Наговештавање новог европског ратног сукоба 1934–1938. године**
 - 6.1. Југославија се повлачи из Подунавља
 - 6.2. Југославија на Балканском полуострву
- 7. **Средства спољне политике**
 - 7.1. Рад државних институција
 - 7.2. Домети спољне политике
 - 7.3. Неформална дипломатија
 - 7.4. Политичка емиграција
- 8. **Закључак**
 - Садржај**
 - Списак извора и литературе**

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

Архивски извори:

Архив Југославије:

- Фонд Министарства унутрашњих послова Краљевине Југославије (14)
- Збирка Милана Стојадиновића (37)
- Фонд Централног пресбироа Краљевине Југославије (38)
- Фонд Министарства правде Краљевине Југославије (63)
- Фонд Двора Краљевине Југославије (74)
- Збирка Јована М. Јовановића Пижона (80)
- Збирка Александра-Цинцар Марковића (310)
- Фонд Министарства иностраних послова Краљевине Југославије (334)

- Збирка Др Војислава Јовановића Марамбоа (335)
- Фонд Посланства Краљевине Југославије у Лондону (341)
- Фонд Посланства Краљевине Југославије у Турској – Цариград, Анкара (370)
- Фонд Посланства Краљевине Југославије у Француској (388)
- Фонд Посланства Краљевине Југославије у Румунији (395)
- Фонд Посланства Краљевине Југославије у Мађарској (396)
- Збирка Микрофилмова (797)

Архив Српске академије наука и уметности:

- Грађа о односима са суседним земљама и Николи Пашићу (13.657)
- Никола Станаревић, Успомене (14.212)
- Никола Станаревић, *Српски земљораднички покрет у Југославији до 1945. године* (14.301)
- Заоставштина Милана Ракића (14.331)
- Заоставштина Милана Ракића (14.342)
- Заоставштина Милана Антића (14.387)
- Заоставштина Шарла Лоазоа и Луја Војновића (14.427)
- Заоставштина Војислава Маринковића (14.439)
- Заоставштина Вукашина Животића (14.458)
- Заоставштина др Ивана Субботића и др Анке Субботић рођене Гођевац (14.576)

Архив Србије:

- Министарство иностраних дела – МИД (1839–1918):
 - * Посланство у Букурешту
 - * Посланство у Лондону
 - * Хартије Рајнера фон Рајнела
- Лични фонд Мирослава Спалајковића (МС)

- Лични фонд Танасија Динића (ТД)

Војни архив:

- Пописник 17

Централен државен архив:

- 246к Българска егзархия
- 284к Министерски съвет
- 312к Българска легация в Цариград – Анкара
- 325к Българска легация в Тирана
- 353к Българска легация в Рим
- 460к Българска легация в Прага
- 791к Свети синод на Българската православна църква
- 1330к Екзарх Стрефан (Стоян Попгеоргиев Шоков)
- 1503к Дечко Дянков Караджов

Објављени извори:

1. *Allianz Hitler-Horthy-Mussolini. Dokumente zur Ungarischen Aussenpolitik (1933–1945)*, Budapest 1966.
2. И. Андрић, *Дипломатски списи*, Београд 1992.
3. *Aprilski rat 1941. Zbornik dokumenata I*, Beograd 1969.
4. *Балканския комитет в Лондон (1903–1946)*, (със. И. Илчев), София 2003.

5. *Balkanski ugovorni odnosi 1876–1996. Dvostrani i višestrani međunarodni ugovori i drugi diplomatski akti o državnim granicama, političkoj i vojnoj saradnji, verskim i etničkim manjinama*, II tom (1919–1945), (прir. M. Stojković), Beograd 1998.
6. *Britanci o Kraljevini Jugoslaviji. Godišnji izveštaji britanskog poslanstva u Beogradu 1921–1938*. Knjiga I, II (прir. Ž. Avramovski), Beograd-Zagreb 1986.
7. *Documents on German Foreign Policy, Series C, D*, Washington 1949–1959.
8. *Извештаји Министарства иностраних послова Краљевине Југославије*, Књ. 1-7, Београд 2005-2012.
9. Ј. Дучић, *Дипломатски списи* (прir. М. Милошевић), Београд 1991.
10. *Југославија 1918–1984. Збирка докумената* (прir. Б. Петрановић, М. Зечевић), Београд 1985.
11. *Међународно јавно право. Збирка докумената*, (прir. V. Hadži-Vadanović, M. Milanović), Beograd 2005.
12. *Месечни извештаји југословенског посланства у Лондону 1930–1941*. (прir. др М. Зечевић, М. Милошевић), Београд 1991.
13. *Opera omnia di Benito Mussolini*, XXII, XXIII, Firenze 1957.
14. *Papers relating to the Foreign relations of the United States 1917–1931*, Washington 1932-1946.
15. *R. W. Seton-Watson i Jugoslaveni. Korespondencija 1906-1941*, Knjiga II (1918–1941), Zagreb-London 1976.
16. *Советско-југославские отношения 1917–1941 гг. Сборник документов и материалов*, (подгот. В. В. Зелении, М. Апостолски), Москва 1991.
17. *Стенографске белешке Народне скупштине Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца 1921-1929*, Београд 1921-1929.
18. *Стенографске белешке Народне скупштине Краљевине Југославије 1931–1939*, Београд 1931-1939.
19. *Стенографске белешке Сената Краљевине Југославије 1931–1939*, Београд 1931-1939.
20. *Tajni arhivi grofa Ciana (1936-1942)*, Zagreb 1952.

21. Устав на Македонската Федеративна Револуционна Организација (<http://macedonian.atspace.com>)

22. *Foreign Relations of the United States 1932–1940*, Washington 1948-1959.

Дневници и мемоарска литература:

1. N. Buxton, C. L. Leese, *Balkan problems and European Peace*, London 1919.
2. *Balkan Reader*, (ed. A. L. Simon), Saftey Harbore 2000.
3. С. Бочев, *Автопортретът. Ми като журналист и дипломат*, София 2009.
4. R. H. Bruce Lockhart, *Guns Or Butter. War Countries and Peace Countries of Europe revisited*, London 1938.⁵
5. L. Wimmer, *Österreich und Jugoslawien 1937–1938*, Wien 1965.
6. С. Винавер, *Беч: стаклена башта на Дунаву*, Београд 1999.
7. Ј. Жујовић, *Дневник II*, (прир. др Д. Тодоровић), Београд 1986.
8. О. Јаси, *Будућност Монархије. Пропаст Двојне монархије и Сједињене подунавске земље*, Сремски Карловци-Нови Сад 1996.
9. М. Јелић, *Албанија. Записи о људима и догађајима*, Београд 1933.
10. Д. х. А. Ђоцов, *Дипломатически сплетни около Егзархията и Македонския вопрос*, (със. А. Кръстев, Д. Николчев), София, 2000.
11. J. O. Crane, *The Little Entente*, New York 1931.
12. Д. Јовановић, *Политичке успомене*, 1-12, Београд 1997.
13. М. Јовановић Стоимировић, *Дневник 1936–1941*, Нови Сад 2000.
14. Т. Масарик, *Нова Европа*, Праг-Загреб 1920.
15. Т. Масарик, *Светска револуција. Ратне успомене и разматрања 1914–1918*, Београд 1935.
16. *Мемоари патријарха српског Гаврила*, Београд 1990.

17. *Memoirs of Dr. Eduard Beneš: From Munich to New War and New Victory*, Boston 1954.
18. др М. Ђ. Милојевић, *Балканска равнотежа. Сећања краљевог дипломате*, Београд 1994.
19. П. Милојевић, *Био сам присутан*, Београд 1980.
20. К. St. Pavlović, *Vojislav Marinković i njegovo doba (1876–1935)*, II-V, London 1956-1960.
21. R. Parežanin, *Za balkansko jedinstvo. Osnivanje, program i rad Balkanskog instituta u Beogradu (1934–1941)*, Minhen 1980.²
22. прота М. М. Петровић, *Ми и Бугари у изградњи јединства духова*, Београд 1934.
23. Ж. Ј. Ранковић, *Томаш Масарик. Његов живот и рад*, Београд 1937.
24. *Reccollections of a Roumanian Diplomat, 1918-1969: Diaries and memoirs of Raoul Bossy*, Volume Two, (ed. G.H. and M.A. Bossy), Hoover Institution Press 2003.
25. кап. II ранг К. Г. Скутунов, *Бурни времена: Цар Борис III отблизо*, Софија 2004.
26. М. М. Stojadinović, *Ni rat ni pakt*, Rijeka 1963.
27. К. Сфорца, *Неимари савремене Европе. Друго издање*, Београд 1933.
28. *The Diaries of Sir Alexander Cadogan O. M. 1938–1945*, New York 1972.
29. К. В. Тодоров, *Изповедта на една луда балканската глава*, Софија 1994.
30. К. Todorov, *Politička istorija savremene Bugarske*, Beograd 1938.
31. К. Todorov, *Stamboliski*, Beograd 1937.
32. Grof G. Ciano, *Dnevnik 1937–1938*, Zagreb 1954.
33. К. Фотић, *Рат који смо изгубили. Трагедија Југославије и погрешка Запада*, Београд 1995.
34. The Rt. Hon. Sir N. Hendersons, P.C., G.C.B., G.C.M.G., *Water Under the Bridges*, London 1945.²

35. Admiral M. Horthy, *Memoirs*, London 2000.³
36. М. Црњански, *Ембасаде I-III*, Београд-Подгорица 2008.
37. К. Ћарек, *Kako što nastaje*, Zagreb 1985.
38. К. Чапек, *Разговори с Т. Г. Масариком*, Нови Сад 1938.

Штампа и периодика:

1. *Политика*, Београд
2. *Време*, Београд
3. *Самоуправа*, Београд
4. *Novosti*, Zagreb
5. *Српски књижевни гласник*, Београд
6. *Nova Evropa*, Zagreb
7. *Преглед*, Сарајево
8. *Гласник*, Сремски Карловци

Литература:

1. Ž. Avramovski, *Balkanska Antanta (1934–1940)*, Beograd 1986.
2. Ž. Avramovski, *Balkanske zemlje i velike sile 1935–1937*, Beograd 1968.
3. М. Ádám, *Richtung Selbstvernichtung. Die Kleine Entente 1920–1938*, Wien 1988.
4. D. A. Andelman, *A Shattered Peace. Versailles 1919 and the Price We Pay Today*, Hoboken 2008.

5. С. Анчев, *Балканите – начин на употреба 1918–1938 г.*, Част прва, Велико Търново 2006.
6. *Austria in the Twentieth Century. Studies in Austrian and Central European History and Culture* (ed. G. Bischof, M. Gehler), New Brunswick-London 2003.
7. *After Empire: Multiethnic Societies and Nation-Building. The Soviet Union and the Russian, Ottoman, and Habsburg Empires*, (ed. K. Barkey, M. von Hagen), Boulder-Oxford 1997.
8. D. Bakić, *Great Britain, The Little Entente and security in Danubian Europe, 1919-1936*. (докторска дисертација одбрањена на School of History, University of Leeds, 2010)
9. Н. Балфур, С. Мекеј, *Кнез Павле Карађорђевић. Једна закаснела биографија*, Београд 1990.
10. A. D. Bán, *Hungarian-british Diplomacy 1938–1941. The Attempt to Maintain Relations*, London 2004.
11. D. Barlas, *Etatism & Diplomacy in Turkey. Economic & Foreign Policy Strategies in an Uncertain World, 1929–1939*, Brill 1998.
12. L. Benson, *Yugoslavia: A Concise History*, Basingstoke-New York 2001.
13. G. Berridge, *Diplomacy: theory and practice*, London 2002.²
14. I. T. Berend, *An Economic History of Twentieth-Century Europe. Economic Regimes from Laissez-Faire to Globalization*, Cambridge 2006.
15. И. Бибо, *Беда малих источноевропских држава*, Сремски Карловци-Нови Сад 1996.
16. R. Bideleux, I. Jeffries, *A History of Eastern Europe. Crisis and Change*, London 2007.²
17. J. P. T. Bury, *France 1814–1940*, London 2005.⁵
18. M. Brock, *The Ill-Made Alliance: Anglo-Turkish Relations, 1934–1940*, Montreal and Kingston, McGill-Queen's University Press, 1998.
19. *Jugoslovensko-bugarski odnosi u XX veku. Zbornik radova I, II* (ur. Dr Živko Avramovski), Beograd 1980-1982.
20. L. Vávra, *Dělosřelecká tvrz Hanička z let 1936–1938*, Brno 1996.

21. M. Wight, *Power Politics*, (ed. Hedley Bull, Carsten Holbraad), London-New York 2002.
22. Dr M. Vanku, *Mala Antanta 1920–1938*, Titovo Užice 1969.
23. В. Ал. Василев, *Правителството на БЗНС, ВМРО и българо-югославските отношения*, София 1991.
24. A. Webb, *Central and Eastern Europe since 1919*, Edinburgh 2002.
25. V. Vinaver, *Jugoslavija i Mađarska (1918–1941)*, Beograd 1971, 1976.
26. V. Vinaver, *Jugoslavija i Francuska između dva svetska rata. Da li je Jugoslavija bila francuski „satelit”*, Beograd 1985.
27. V. Vinaver, *Svetska ekonomska kriza u Podunavlju i nemački prodor 1929–1934*, Beograd 1987.
28. М. Војводић, *Путеви српске дипломатије. Огледи о спољној политици Србије у XIX и XX веку*, Београд 1999.
29. A. Watson, *Diplomacy. The Dialog between States*, London 1986.³
30. S. White, *The origins of Detente. The Genoa Conference and Soviet-Western Relations, 1921–1922*, Cambridge 2002.²
31. B. Wood, *Middle Powers in International System: A Preliminary Assessment of Potentional*, Helsinki 1987.
32. T. Gallagher, *Outcast Europe: The Balkans, 1789–1989. From the Ottomans to Milošević*, London-New York 2001.
33. R. Gašić, *Beograd u hodu ka Evropi. Kulturni uticaji Britanije i Nemačke na beogradsku elitu 1918-1941*, Beograd 2005.
34. Б. Глигоријевић, *Краљ Александар Карађорђевић у европској политици, I-III*, Београд 2002.
35. V. Goněs, *Edvard Beneš a středoevropska politiká*, Brno 1997.
36. Г. Готје, *Орлови и лавови. Историја балканских монархија (1817–1974)*, Београд 2002.
37. Д. Ђ. Дашић, *Savremena diplomatija*, Beograd 2008.
38. F. Deák, *Hungary at the Paris Peace Conference. The Diplomatic History of the Treaty of Trianon*, New York 1972.²

39. *Decisions and Diplomacy. Essays in Twentieth-Century International History* (ed. D. Richardson, G. Stone), London-New York 2005.²
40. V. Dimitrijević, O. Račić, V. Đerić, T. Papić, V. Petrović, S. Obradović, *Osnovi međunarodnog javnog prava*, Beograd 2005.
41. Љ. Димић, *Културна политика Краљевине Југославије 1918–1941. I Друштво и држава*, Београд 1996.
42. *Дипломатија*. Зборник радова (прир. Др Ђ. Н. Лопичић), Београд 2006.
43. G. Gioradno, *Storia diplomatica del Patto a quattro*, Milano 2000.
44. S. Đurović, *Državna intervencija u industriji Jugoslavije (1918–1941)*, Beograd 1986.
45. *Ideology, Politics and Diplomacy in East Central Europe*, (ed. M. B. B. Biskupski), University of Rochester Press 2003.
46. J. Evans, *Great Britain and the creation of Yougoslavia. Negotiating Balkan Nationality and Indentity*, London-New York 2008.
47. Eleftherios Venizelos. *The Trials of Statesmanship*, (ed. Paschalis M. Kitromilides), Edinburg University Press 2008.²
48. M. Yamasaki, *A Study of Middle Power Diplomacy: as a Strategy of Leadership and Influence* (мастер рад одбрањен на University of Waterloo, Ontario, Canada 2009)
49. D. Jančík, *Třerí říše a rozklad Malé Dohody. Hospodářství a diplomacie v Podunají v letech 1936–1939*, Praha 1999.
50. Z. Janjetović, *Deca careva, pastorčad kraljeva. Nacionalne manjine u Jugoslaviji 1918–1941*, Beograd 2005.
51. Z. Janjetović, *Nemci u Vojvodini*, Beograd 2009.
52. J. M. Јовановић, *Дипломатска историја нове Европе 1918-1938*, Књига I-II, Београд 1938.
53. E. Kampus, *The Little Entente and the Balkan Alliance*, Bucureşti 1978.
54. П. Каровић, *Дипломатија*, Београд 1936.
55. Č. V. Kegli Jr, J. R. Vitkof, *Svetska politika. Trend i transformacija*, Beograd 2004.
56. Dž. M. Kejnz, *Ekonomski eseji*, Novi Sad-Beograd 1987.

57. M. Kent, *The Great Powers and the End of the Ottoman Empire*, London 1996.²
58. I. Kershaw, *Making Friends with Hitler. Lord Londonery and Britain's Road to War*, London 2005.
59. F. Cass, *The British Defence of Egypt 1935–1940: Conflict and Crisis in the Eastern Mediterranean*, London-New York 2005.
60. H. Kisindžer, *Diplomatija I*, Beograd 1999.
61. A. Klimek, E. Kubů, *Československá zahraniční politika 1918–1938. Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů*, Praha 1995.
62. М. Кољанин, *Јевреји и антисемитизам у Краљевини Југославији 1918–1941*, Београд 2008.
63. Џ. Корнвел, *Хитлеров папа. Тајна историја Пија XII*, Београд 2000.
64. Ц. Кљосева, *България и руската емиграция (20-те – 50-те години на XX в.)*, Софија 2002.
65. *The Diplomacies of Small States. Between Vulnerability and Resilience*, (ed. A. F. Cooper, T. M. Shaw), Basingstoke-New York 2009.
66. G. A. Craig, F. Gilbert, *The Diplomats, 1919–1939*, Princeton University Press 1994.
67. R. J. Crampton, *Bulgaria*, Oxford 2007.
68. B. Krizman, *Vanjska politika Jugoslavenske države 1918–1941*, Zagreb 1975.
69. Д. Лазов, *Екзарх Стефан I. Живот, апостолство и творчество*, Софија 1947.
70. G. W. Liebmann, *Diplomacy between the Wars. Five Diplomats and the Shaping of the Modern World*, London 2008.
71. R. L. Lebow, *Coercion, Cooperation and Ethics in International Relations*, London-New York 2007.
72. D. Livanios, *The Macedonian Question. Britain and the Southern Balkans 1939–1949*, Oxford 2008.
73. *Locarno Revisited. European Diplomacy 1920–1929*, (ed. G. Johnson), London-New York 2004.
74. Ф. Лонгворт, *Стварање Источне Европе. Од преисторије до посткомунизма*, Београд 2002.

75. R. Luža, *The resistance in Austria 1938–1945*, Minneapolis 1984.
76. D. Lukač, *Treći rajh i zemlje jugoistočne Evrope I-II (1933–1941)*, Beograd 1982.
77. I. Lukes, *Czechoslovakia between Stalin and Hitler*, Oxford 1996.
78. R. Mallet, *Mussolini and the Origins of the Second World War, 1933–1940*, Hampshire-New York 2003.
79. К. Манчев, *Югославия и международните отношения на Балканите 1933–1939*, София 1989.
80. H.-Ch. Maner, *Parlamentarismus im Rumänien (1930-1940). Demokratie im autoritären Umfeld*, München-Oldenbourg 1997.
81. Г. Марков, *Българо-германските отношения*, София 1984.
82. *Masaryk-Beneš-Hrad (Korespondence, poznámky, komentáře)*, (J. Pecháček), Praha 1996.²
83. W. N. Medlicott, *British Foreign Policy Since Versailles 1918–1963*, London 1968.²
84. F. McDonough, *Neville Chamberlain, appeasement and the British road to War*, Manchester 1998.
85. B. J. C. McKercher, *Transition of Power. Britain's Loss of World Pre-eminence to United States, 1930–1945*, Cambridge 2004.
86. M. MacMillan, *Paris 1919: Six Months that changed the World*, New York 2003.³
87. E. Milak, *Jugoslavija i Italija 1931–1937*, Beograd 1987.
88. А. Митровић, *Време нетрпељивих. Европа 1919–1939*, Београд 1974.
89. А. Mitrović, *Jugoslavija na konferenciji mira 1919–1920*, Beograd 1969.
90. С. Мићић, *Краљевина Југославија и анилус Аустрије 1938. године*, Београд 2010.
91. С. Мишић, *Албанија - пријатељ и противник. Југословенска политика према Албанији 1924–1927*, Београд 2009.
92. J. F. Montgomery, *Hungary. The Unwilling Satellite*, New York 1947.
(<http://www.hungarianhistory.com/lib/montgo/>)
93. P. Neville, *Hitler and Appeasement. The British attempt to prevent Second World War*, London 2006.
94. D. Nećak, *Avstrijska legija II*, Maribor 1995.²

95. Mr M. Nikolić, *Radio u Srbiji (1924-1941)*, Beograd 2006.
96. K. Nielson, *Britain, Soviet Russia and the Collapse of the Versailles Order, 1919–1939*, Cambridge 2006.
97. K. Nielson, T. G. Otte, *The Permanent Underscetary for Foreign Affairs, 1854–1946*, London-New York 2009.
98. I. B. Neumann, S. Gstöhl, *Lilliputians in Gullivers World? Small States in International Relations*, Reykjavik 2004.
99. I. Obradović, *Ideje balkanskog jedinstva između dva svjetska rata u srpskoj javnosti* (магистарски рад одбрањен на Филозофском факултету у Београду, 2010)
100. A. Orde, *British Policy and European Reconstruction After the First World War*, Cambridge 2002.²
101. A. Orzoff, *Battle for the Castle. The Myth of Czechoslovakia in Europe, 1914–1948*, Oxford University Press 2009.
102. A. Ort, *Edvard Beneš. Diplomata a politik*, Praha 1994.
103. Dr. J. Papoušek, *Dr. E. Beneš. Sein Leben*, Prag 1937.
104. P. Пенджекова, *Личноста и делото на екзарх Стефан в българската историческа памет*, София 2010. (<http://electronic-library.org/books/Book%200026.html>)
105. V. Perica, *Balkan Idols. Religion and Nationalism in Yugoslav States*, Oxford 2002.
106. B. Petranović, M. Zečević, *Agonija dve Jugoslavije*, Beograd 1991.
107. I. Petrinović, *Ante Trumbić. Politička shvaćanja i djelovanje*, Zagreb 1986.
108. Љ. Петровић, *Југословенска држава и друштво у периодици 1920–1941*, Београд 2000.
109. J. Petropoulos, *Royals and the Reich. The Princes von Hessen in Nazi Germany*, Oxford 2006.
110. *Politická elita meziválečného Československa 1918–1938. Kdo byl Kdo*, Praha 1998.
111. Ч. Попов, *Од Версаја до Данцига*, Београд 1976.

112. Б. Поповић, *Дипломатска историја Србије*, Београд 2010.
113. H. Ragsdale, *The Soviets, the Munich Crisis and the coming of World War II*, Cambridge 2004.
114. S. P. Ramet, *The three Yugoslavias. State-Building and Legitimation*, Indiana University Press 2006.
115. A. L. Riz, *Vatikan, Evropa i Rajh od Prvog svetskog rata do Hladnog rata*, Beograd 2006.
116. M. D. Ristović, *Nemački novi poredak i Jugoslovenačka Evropa 1940/41 – 1944/45 : planovi o budućnosti i praksi*, Beograd 1991.
117. М. Ристовић, *У потрази за уточиштем. Југословенски Јевреји у бекству од холокауста 1941–1945*, Београд 1998.
118. A. Roselli, *Italy and Albania: Financial Relations in the Fascist Period*, London 2006.
119. A. Roshwald, *Ethnic Nationalism and the Fall of the Empires. Central Europe, Russia and Middle East, 1914–1923*, New York 2001.
120. S. Salzmann, *Great Britain, Germany and Soviet Union. Rapallo and After 1922–1934*, Suffolk-Rochester 2003.
121. Ђ. Станковић, *Никола Пашић, савезници и стварање Југославије*, Зајечар 1995.
122. S. Stefano, *L'Italia e l'Europa Orientale. Diplomazia culturale e propaganda 1918–1943*, Milano 2005.
123. И. В. Суботић, *Савремена дипломатија*, Београд 1937.
124. Л. Ф. Х. Свенсен, *Филозофија страха*, Београд 2008.
125. H. Seton-Watson, *Eastern Europe between the Wars 1918–1941*, Nottingham 1962.²
126. Dr S. Sretenović, *Francuska i Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca 1918–1929*, Beograd 2008.
127. G. B. Strang, *On the Fiery March. Mussolini prepares for War*, Praeger 2003.
128. A. Suppan, *Jugoslawien und Österreich 1918–1938. Bilaterale Aussenpolitik im Europäischen Umfeld*, Wien-München 1996.

129. T. G. Masaryk, *Česi a Němci*, (usp. K. Gajan), Praha 1997.
130. J. Tampke, *Czech-German Relations and the Politics of the Centrale Europe. From Bohemia to the EU*, New York 2003.
131. Dr D. Todorović, *Jugoslavija i balkanske države 1918–1923*, Beograd 1979.
132. С. Трифонов, *Българското национално-освободително движение в Тракия 1919–1934*, София 1988.
133. C. H. Feinstein, P. Temin, G. Toniolo, *The World Economy between the World Wars*, Oxford-New York 2008.
134. M. A. Firkatian, *Diplomatist and Dreamers: the Stancioff family in Bulgarian History*, Lanham 2008.
135. W. Fortescue, *The Third Republic in France 1870–1940. Conflicts and Continuities*, London 2000.
136. Dž. Hakov, *Istorija savremene Turske*, Prizren 2011.
137. P. Hatzopoulos, *The Balkans beyond Nationalism and Identity. International Relations and Ideology*, London-New York 2008.
138. P. N. Hehn, *A Low dishonest decade: The Great Powers, Eastern Europe, and the Economic Origins of the World War II, 1930–1941*, New York 2002.
139. R. Henig, *Versailles and after, 1918–1933*, London-New York 1995.²
140. D. Hercigonja, *Velika Britanija i spoljnopolitički položaj Jugoslavije 1929–1933*, Beograd 1987.
141. C. Hill, *Cabinet decision on the foreign policy. The British Experience, October 1938–June 1941*, Cambridge 1991.
142. J. Hohenberg, *Foreign Correspondence. The Great Reporters and Their Times*, Syracuse 1995.²
143. C. Holbraad, *Internationalism and Nationalism in European Political Thought*, New York 2003.
144. C. Holbraad, *Middle powers in international politics*, London 1984.
145. J. B. Hoptner, *Jugoslavija u krizi 1934–1941*, Rijeka 1972.
146. M. Hughes, *British Foreign Secretaries in an Uncertain World, 1919–1939*, London 2006.

147. E. J. Zürcher, *The Young Turk Legacy and Nation Building. From the Ottoman Empire to Atatürk's Turkey*, London 2010.
148. E. J. Zürcher, *Turkey. A Modern History*, London 2004.³
149. К. Църнушанов, *Македония в хърватско-българските взаимоотношения през вековете*, „Македния прес“, 2000.
150. F. Čulinović, *Jugoslavija između dva rata II*, Zagreb 1961.
151. P. Jackson, *France and the Nazi menace. Intelligence and Policy Making 1933–1939*, Oxford 2000.
152. Dr. G. Schacher, *Mitteleuropa und die Westliche Welt*, Prag 1936.
153. W. L. Shirer, *The Rise and Fall of the Third Reich. A History of Nazi Germany*, London 1998.¹⁰

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА У БЕОГРАДУ**

**РЕФЕРАТ О КВАЛИФИКОВАНОСТИ КАНДИДАТА И ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНЕ
ТЕМЕ ЗА ДОКТОРСКУ ДИСЕРТАЦИЈУ**

Одлуком Одељења за историју изабрани у комисију за оцену образложења предлога теме докторске дисертације *БАЛКАНСКИ И ПОДУНАВСКИ КОНЦЕПТ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ СПОЉНЕ ПОЛИТИКЕ (1925–1938)*, коју предлаже колега **Срђан Мићић**, слободни смо да поднесемо следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији:

Срђан Мићић (1983) је завршио Математичку гимназију у Београду 2002. и потом се уписао на студије историје на Филозофском факултету у Београду, на којем је дипломирао марта 2008. године. Дипломски рад *Краљевина Југославија и аншлус Аустрије 1938. године* одбранио је на Катедри за историју Југославије. Током основних студија волонтирао је у Библиотеци Одељења за историју, а на мастер студијама у Архиву Србије. Радио је у ОШ „Старина Новак“ као наставник историје, потом као архивист и библиотекар у Европском центру за мир и развој Универзитета за мир Уједињених нација. Сарађивао је и на пројекту Српске академије наука и уметности *Српска енциклопедија*. Мастер рад *Неформални путеви дипломатије Краљевине Југославије. Случај потписивања Пакта о вечном пријатељству између Југославије и Бугарске 1937. године* одбранио је 2010. године на Одељењу за историју Филозофског факултета у Београду. Учествовао је на неколико студентских и научних конференција. Током трећег и четвртог семестра докторских студија био је сарадник у настави на Катедри за

историју Југославије и наставник историје у ОШ „Стеван Дукић“. Служи се енглеским и немачким језиком, а проучава спољну политику југословенске државе између два светска рата.

Објавио је једну књигу, два чланка, једну већу енциклопедијску одредницу о аустријско-српским односима и два приказа. Међу овим радовима највећи значај свакако има монографија *Краљевина Југославија и аншлус Аустрије 1938. године* (Београд 2010), настала као продужетак истраживања започетих дипломским радом, а написана на изворној грађи Архива Југославије, Архива САНУ и других домаћих архива, као и изузетно богатој литератури. Колега Мићић је овом књигом показао истраживачку зрелост доста ретку за тако младог историчара, испољавајући при томе и способност разумевања сложених садржаја спољне политике југословенске краљевине. Њеним високим квалитетом представио се домаћој науци као могући наследник најбољих познавалаца исте проблематике из редова историчара најстарије генерације.

Продужавајући научно занимање за међународне односе између два светска рата, започео је истраживање једног њиховог сегмента, везаног за тражење најкориснијег концепта спољне политике Краљевине СХС/Југославије, чији су се творци, у зависности од политичких и стратешких околности колебали између различитих дипломатских праваца. Настојећи да овај историјски проблем што боље проучи, анализирао је изворну грађу Архива Југославије, Архива САНУ, Архива Србије, Војног архива у Београду и Централног државног архива у Софији, у којима је прегледао око 40 фондова и збирки. У истраживање је укључио и мноштво објављених извора (22 наслова), мемоарске литературе (38 наслова), штампу и периодику (8 наслова) и разноврсну историографску, политиколошку и методолошку литературу (153 наслова књига и мањих радова). Велики значај има и то што је ова литература, поред српског (српско-хрватског), објављена и на другим језицима: енглеском, чешком и бугарском језику. Узимајући при томе у обзир и квалитет одабране литературе, може се рећи да је поднети предлог образложења теме докторске дисертације заснован на брижљиво и педантно одабраним

радовима различитог порекла, чија научна разноврсност омогућава надоградњу резултата историјске науке.

2. Предмет и циљ дисертације:

Мада је о спољној политици југословенске краљевине написан већи број радова, објављиван нарочито 70-их и 80-их година 20. века, како о билатералним односима, тако и о ширим регионалним проблемима, колега Мићић је уочио недостатак истраживања о постојању неких преовлађујућих спољнополитичких концепата, пре свега балканског и подунавског, преко којих су творци спољни политике настојали да постигну статус средње силе и међународну стабилност. У том је погледу овај понуђени истраживачки приступ нов, а истовремено и модеран, заснован на интересовањима савремене историјске науке. Јер, иако је ранијом историографијом освојено огромно научно знање, нарочито фактографско, осећа се потреба да тај приступ буде обогаћен проучавањем различитих међународних модела, (не)моћи утицајних чинилаца, могућности појединаца да креирају спољну политику, анализом деловања различитих центар моћи, повезаности спољне и унутрашње политике, деловања неформалне дипломатије.

Следећи ове и сличне захтеве и интересовања данашње историографије, колега Мићић покушава да у својој дисертацији уједини најбољу традицију старије историографске школе, усмерене као прикупљању што богатијег фактографског знања, са савременим потребама и приступима. Из таквог усмерења произилазе и основни појединачни циљеви његове дисертације: разумевање односа централне балканске краљевине према великим силама, креирање сопствене спољне политике у складу са њиховим међусобним односима, покушај стварања пактова са земљама сличних проблема и тежњи, деловања унутрашњих и спољних фактора, одабир дипломатских средстава и сл. Бројност и важност ових појединачних циљева, чији се прави значај уочава тек у њиховој неодвојивој повезаности, треба да покаже сложеност међународног положаја Краљевине

СХС/Југославије и њена настојања да тражи што боља решења за проблеме непосредног окружења и европских подела.

3. Опис садржаја (структуре по поглављима) дисертације:

Структура рада обухвата седам целина: предговор, увод, шест поглавља и закључак, са списком коришћених извора и литературе на крају.

Предговор би садржао предмет истраживања, методолошки приступ и критички осврт на коришћене изворе и постојећу литературу релевантну за тему докторске тезе.

У *Уводу* би биле изнете теоријске основе о међународним односима, улогама држава и савезништава с обзиром на њихову величину, политичку, војну и економску снагу.

Прво поглавље било би посвећено институцијама и личностима које су одређивале и спроводиле спољну политику Краљевине СХС/Југославије у периоду 1925–1938. године, а *Друго* дало кратак увод у стварање међународне позиције Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца у послератном периоду, дефинисање њених граница и рад државних институција у иностранству у периоду 1918–1925. године. Пажња би, такође, била усмерена на тзв. Локарно период (1925–1929), који карактерише миран период дипломатских и економских односа међу европским државама, те врхунац снаге и угледа Друштва народа. Поред тога, била би анализирана поступна еволуција Мале антанте, од *ad hoc* савеза ка усаглашеној организационој целини и првим иницијативама за формирање балканске верзије Локарно пакта.

Треће поглавље било би посвећено периоду у коме је економска криза у Европи била на врхунцу (1929–1934) и њеном утицају на међународне односе. У погледу Мале антанте била би анализирана њена трансформација у организовану целину, али и прва велика неслагања између три чланице у погледу решавања најзначајнијих питања. Истовремено, били би протумачени начин настанка

Балканског пакта и различити погледи његових чланица на функцију и циљеве постојања овог регионалног савеза.

Четврто поглавље било би посвећено периоду пред избијање Другог светског рата у Европи (1934–1938) и последњим покушајима великих сила да проблеме реше мирнодопским средствима. У погледу Мале антанте били би анализирани разлози њеног слабљења и промењене улоге, а с друге стране однос међу чланицама Балканског савеза.

Пето поглавље било би посвећено завршним разматрањима спровођења спољне политике и функционисање дипломатије Југославије у периоду 1925–1938. године, као и средствима која су коришћена за остваривање циљева, на основу концепата спољне политике. Ово, пак, укључује потребу разумевања комуникације Министарства иностраних дела са другим државним институцијама ангажованим у иностранству и заинтересованим за међународне догађаје; разлика у организацији рада дипломатских представништава и обавештајно-информативног система од правних прописа; главних циљева и техника државне пропаганде; коришћење неформалне дипломатије и њених могућности...

Закључак би требало да обухвати свођење изнетих података и анализа, поређење добијених са постојећим резултатима о југословенској спољној политици, разматрање идеја носилаца спољне политике, начина њихове реализације и њихових домета у складу са општом ситуацијом и односима између великих сила у Европи.

4. Основне хипотезе од којих ће се полазити у истраживању

Проучавајући историјске изворе и литературу, колега Мићић је поставио неколико важних хипотеза, које би у наставку истраживања и анализе прикупљене историјске грађе могле бити потврђене или одбачене. Из њиховог педантног пописа издвојили бисмо неколико које се чине посебно важним:

- одрживост подунавског спољнополитичког концепта Краљевине СХС/Југославије зависила је од односа снага између великих сила и статуса државе који се мењао током двадесетих и тридесетих
- стварање балканског спољнополитичког концепта Краљевине Југославије крајем двадесетих и почетком тридесетих првенствено је зависило од њеног статуса средње силе на Балкану и антииталијанске политике коју је водила. Његова одрживост, у другој половини тридесетих година, била је условљена приближавањем Трећег рајха овом региону
- идеје о функционисању и циљевима постојања Мале антанте и Балканског пакта биле су подстакнуте политичким, војним и економским међународним догађајима и односима између великих сила, али су и планови за њихово спровођење били ограничени истим факторима.
- југословенска спољна политика током 1925–1938. године била је првенствено дефинисана константном италијанском претњом на Јадранском мору, Балканском полуострву и у Подунављу
- до 1933. година, Краљевина СХС/Југославија видела је у Француској свог најјачег савезника и заштитника, који одлучно поступа са Немачком и не дозвољава Италији да оствари своје претензије у Европи.
- од 1933. године, Краљевина Југославија постепено мења своје држање и тражи чвршћи ослонац на Балкану, удаљавајући се од Француске и антинемачке политике,
- ставови носилаца спољне политике били су одређени првенствено држањем европских сила у Подунављу и на Балкану, али и перцепцијом политичке, војне и економске снаге и значаја Југославије и њених регионалних савеза, као и историјским искуством српског народа у периоду 1912–1918. године
- унутрашњи политички живот такође је имао знатан утицај на односе Југославије са суседним државама и појединим великим силама

5. Методе које ће се у истраживању применити:

Као и у случају других докторских дисертација из историјске науке, и ова ће највећим својим делом бити рађена тим, за историчаре уобичајеним поступком, који подразумева прикупљање и пажљиву анализу што разноврснијих и богатијих извора различитог порекла, као и готово све доступне релевантне литературе. У овом случају, учиниће се покушај, колико је то историчарима допуштено и могуће, да историографска литература буде обогаћена не само теоријско-методолошким, него и политиколошким радовима, што би дисертацији дало додатни квалитет. Осим тога, из пописа литературе се види настојање да се посматрани проблем сагледава у што ширем међународном, унутрашњеполитичком и друштвеном контексту.

6. Очекивани резултати и научни допринос

С обзиром на бројност и разноврсност анализираних историјских извора, као и квалитет понуђене литературе, а са друге стране већ постојеће истраживачко искуство колеге Мићића, можемо очекивати да ће његова докторска дисертација испунити наведене циљеве. Њихово досезање, пак, требало би да обогати постојећа сазнања о спољној политици југословенске краљевине, приступом и ширином осавремењујући домете досадашње, углавном старије историографије. Ово би требало посебно нагласити управо због чињенице да је пажња историчара последњих година углавном сконцентрисана на спољну политику социјалистичке Југославије, и поред чињенице да су из ранијег периода многи проблеми остали потпуно неистражени. Осим тога, постојећа литература, и поред своје студиозности, садржи извесна ограничења, нарочито због усмерености на билатералне односе или краће периоде. Из тог су разлога овакви „шири захвати“, какве предлаже колега Мићић, потребни ради добијања што потпунијег приказа и тумачења.

7. Закључак

Анализирајући поднети предлог образложења теме докторске дисертације, изабрана Комисија закључује да је колега Срђан Мићић квалификован кандидат, који као истраживач има потребну зрелост да у потпуности реализује предложену тему, нову у досадашњој историјској науци, а потребну ради проширивања њених сазнања. Комисија такође закључује да детаљна структура рада показује како ће ово истраживање, уобличено у докторској дисертацији, бити од великих сазнајних и подстицајних добити за историјску науку и њена савремена интересовања и потребе.

Имајући све наведено у виду, слободни смо да Наставно-научном већу Филозофског факултета у Београду саопшtimo да је колега **Срђан Мићић** успешно одбранио предлог теме докторске дисертације *БАЛКАНСКИ И ПОДУНАВСКИ КОНЦЕПТ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ СПОЉНЕ ПОЛИТИКЕ (1925–1938)* и **предложимо да му рад на њој буде одобрен.**

Београд, 26. јануар 2013.

Комисија:

Др Љубодраг Димић, редовни професор
Филозофски факултет, Београд

Др Александар Животић, доцент
Филозофски факултет, Београд

Др Зоран Јањетовић, виши научни сарадник
Институт за новију историју Србије, Београд

Др Мира Радојевић, доцент
Филозофски факултет, Београд
(ментор)

